

Samen Beslissen voor coassistenten en hun supervisoren

Wat is Samen Beslissen

Samen Beslissen is een gespreksvaardigheid om patiënten te ondersteunen bij het maken van keuzes en het nemen van beslissingen over hun gezondheid. Het is geen eenmalige actie, maar een proces.

De zorgprofessional brengt hierbij kennis over de medische en zorgaspecten van behandelalternatieven in. De patiënt brengt informatie in over het eigen leven, de ervaringen, wensen en verwachtingen. Samen zijn ze deskundig en kunnen zij in een dialoog besluiten tot de meest passende behandeling. Afhankelijk van de complexiteit van het voorliggende gezondheidsprobleem zijn hiervoor een of meerdere gesprekken nodig.

Hoe kun je Samen Beslissen aanpakken? Stappenmodel voor samen beslissen

Er bestaan diverse modellen die het proces van SB met de patiënt tijdens consulten en gesprekken concreet maken^{1, 2, 3}. De kern van al deze modellen wordt gevormd door 4 essentiële onderdelen of 'stappen' (zie plaatje op de voorpagina):

1. **Keuze:** De zorgprofessional informeert de patiënt dat er een beslissing genomen moet worden over een gezondheidsprobleem. Het is belangrijk dat de patiënt beseft een keuze te hebben, en dat de mening van de patiënt daarin belangrijk is;
2. **Opties:** De zorgprofessional onderzoekt de wensen en doelen van de patiënt en legt de daarbij passende opties en de voor- en nadelen van elke optie uit (inclusief de optie niets doen/niet behandelen of afwachten);
3. **Voorkeuren:** De zorgprofessional en de patiënt bespreken de voorkeuren van de patiënt en de zorgprofessional ondersteunt de patiënt in het wikken en wegen. (SB is een dialoog, neem ruimte en tijd om de wensen, doelen, waarden en verwachtingen van de patiënt te bespreken en mee te nemen bij het onderzoeken van de voorkeuren);
4. **Besluit:** De zorgprofessional en de patiënt bespreken welke rol de patiënt in de beslissing wil spelen, nemen een besluit of maken afspraken over wanneer een besluit wordt genomen en regelen eventuele follow-up.

Hoe kun je Samen Beslissen leren?

SB vraagt net als andere vaardigheden, zoals een anamnese of een slecht-nieuwsgesprek oefening.

- Observeer gesprekken tussen zorgprofessionals en patiënten en noteer voor jezelf hoe gevraagd wordt naar wensen, waarden en voorkeuren.
- Bespreek een SB-gesprek na en vraag of je bij een volgend gesprek ook een vraag mag stellen.
- Ga met een patiënt die bijvoorbeeld is opgenomen op de afdeling waar je stage loopt in gesprek over wat hij belangrijk vindt. Wat heeft hij nodig om te kunnen beslissen over een behandeling?
- Oefen eerst bij patiënten met een enkelvoudige aandoening waarvoor slechts een of meerdere behandelalternatieven zijn en onderzoek de wensen van de patiënt.
- Laat dit zakkaartje op een rustig moment zien aan je supervisor en bespreek hoe je supervisor SB heeft geleerd en wat hij/zij nog uitdagend vindt.
 - Bespreek de inhoud van dit kaartje en overleg op welke manier je bij een gesprek met een patiënt SB kunt oefenen.
- Oefen met voorbeeldzinnen en bouw in de loop van de tijd een eigen repertoire op:

Fase	Enkele voorbeelden
Keuze	<ul style="list-style-type: none"> • Bij u is ... vastgesteld, Graag wil ik met u in gesprek over de behandeling die het beste bij u past. U hebt daarin keuze. • Kunt u me in uw eigen woorden vertellen wat we tot nu toe hebben besproken en wat u van belang vindt voor uw behandeling? • Iedere persoon voelt zich anders als zich een probleem voordoet. Wat gaat er nu door u heen? • Het is goed om rustig na te denken. In een volgend gesprek kunnen we samen de keuze maken.
Opties	<ul style="list-style-type: none"> • Als u me vertelt wat voor u belangrijk is, dan kunnen we samen onderzoeken hoe we de zorg daar zo goed mogelijk bij kunnen laten aansluiten. <ul style="list-style-type: none"> - Wat vindt u belangrijk in uw leven? Wat doet er toe voor u? • Voor uw aandoening zijn verschillende behandelmogelijkheden. Ik wil graag met u de verschillende mogelijkheden doorlopen en de voor- en nadelen ervan bespreken. • U hebt me verteld dat geen pijn hebben voor u het belangrijkste is. De behandelopties die daar bij aansluiten zijn <ul style="list-style-type: none"> - Naast deze opties om de pijn te verlichten zijn er ook nog andere mogelijkheden zoals... Zou u daar meer van willen weten? • Ik leg u nu verschillende opties voor... <ul style="list-style-type: none"> - Van deze optie is de mogelijke winst... - Dit zijn de mogelijke risico's. • Ik wil graag weten of ik het goed heb uitgelegd. Wilt u vertellen wat u net heeft gehoord?
Voorkeur	<ul style="list-style-type: none"> • Zojuist hebben we samen verschillende mogelijkheden besproken. Welke mogelijkheid spreekt u het meeste aan? En waarom? • Welke optie sluit het beste aan bij wat u belangrijk vindt? Welke optie sluit het beste aan bij uw doelen/voorkeuren? En waarom? • Wat verwacht u van optie...? • Kunt u me nog wat meer vertellen over wat voor u nu het belangrijkste is, zodat we kunnen onderzoeken welke opties daar het beste bij aansluiten? <ul style="list-style-type: none"> - Waar maakt u zich zorgen over? Waar ziet u tegenop?
Beslissen	<ul style="list-style-type: none"> • Bent u er klaar voor een beslissing te nemen? • Wilt u nog iemand betrekken? • Heeft u nog iets nodig om de keuze te maken? • Heeft u nog aanvullende vragen?

Literatuur

1. Elwyn G, Durand MA, Song J, et al. A three-talk model for shared decision making: Multistage consultation process. *BMJ*. 2017;359:1-7. doi:10.1136/bmj.j4891
2. A.M. Stiggelbout, A.H. Pieterse, J.C.J.M. De Haes, Shared decision making: Concepts, evidence, and practice, *Patient Educ. Couns.* 98 (2015) 1172–1179. doi:10.1016/j.pec.2015.06.022.
3. Van de Pol MH, Fluit CR, Lagro J, Slaats YH, Olde Rikkert MG, Lagro-Janssen AL. Expert and patient consensus on a dynamic model for shared decision-making in frail older patients. *Patient Educ Couns.* 2016 Jun;99(6):1069-77. doi: 10.1016/j.pec.2015.12.014. Epub 2015 Dec 28. PMID: 26763871.

Valkuilen

- Te veel opties bespreken: Bij (kwetsbare) patiënten met multi-morbiditeit zijn de verschillende opties minder duidelijk. Richtlijnen voor verschillende aandoeningen spreken elkaar soms tegen. Besteed bij deze groep extra aandacht aan de specifieke situatie van deze patiënt en wensen en doelen ten aanzien van de behandeling. Dit beïnvloedt de mogelijke opties.
- Belasting en belastbaarheid van de patiënt uit het oog verliezen: Patiënten kunnen irreële verwachtingen hebben ten aanzien van het effect van bepaalde behandelingen. Neem bij het bespreken van behandelopties met de patiënt naast de voor- en nadelen van de behandeling ook de invloed van een bepaalde behandeling op de belasting en belastbaarheid van de patiënt mee. En benoem wat het effect is op kwaliteit van leven op de korte en lange termijn.
- De keuze te snel overnemen van de patiënt: Sommige patiënten vinden het moeilijk een besluit te nemen of kunnen hun situatie niet goed overzien. Zij geven de bal nogal eens terug aan de zorgprofessional: “Zegt u maar wat het beste voor mij is”. Een goed antwoord kan zijn: “Ik kan pas zeggen wat het best passend voor u is als u mij daarbij helpt door te vertellen wat voor u belangrijk is bij uw behandeling”. Daarmee breng je de dialoog van Samen Beslissen weer op gang en wordt het een gezamenlijk proces.

Tips voor supervisoren

- Bespreek samen wat uw ervaringen zijn met Samen Beslissen.
- Kondig van tevoren aan wanneer u een gesprek gaat voeren waarin Samen Beslissen van toepassing is en wat u hierbij belangrijk vindt.
- Bespreek van tevoren samen welke stap(pen) de coassistent zou willen oefenen en geef de hem/haar een paar minuten de tijd om zich hierop voor te bereiden.
- Geef na het gesprek feedback aan de coassistent over het gesprek en de vooraf gestelde leerdoelen.
- Bespreek het gesprek na en inventariseer hoe Samen Beslissen bij deze patiënt tot andere besluitvorming heeft geleid dan wanneer u de patiënt niet had betrokken.

Links naar oefenmateriaal en achtergrondinformatie

Directe link naar e-learning voor coassistenten in opleiding en het programma uitkomstgerichte zorg:

